

negabant Christum Jesum esse Filium Creatoris, et Verbum verum corpus materiale assumptis, sic eos ex eucharistia perstringit: « Quomodo constabit eis, eum panem in quo gratia acta sunt, corpus esse Domini sui, et calicem sanguinis ejus? (a) » et iterum adversus eosdem, qui præterea negabant futuram corporum resurrectionem, ita disputat ex Eucharistia: « Quomodo autem rursus dicunt carnem in corruptionem devenire, et non percipere vitam, quæ corpore Domini et Sanguine alitur? Ergo aut sententiam mutant, aut absterneant offerendo, quæ prædicta sunt (b). » Adeo igitur universæ Ecclesiæ, imo et hæreticis ipsis exploratum erat tribus prioribus ecclesiæ seculis in Eucharistia realiter Christi corpus et Sanguinem contineri, ut ea veritate tanquam medio uteretur s. Irenæus, ad veritatem incarnationis, et futuræ resurrectionis comprobendam (c). Sec. III. Tertullianus. lib. IV. cont. Marcion. c. XL. « Acceptum panem, et distributum discipulis, corpus suum illum fecit, hoc est corpus meum, dicendo; » et lib. de Res. carnis c. VIII. « Caro, inquit, corpore et Sanguine Christi vescitur, ut et anima de Deo saginetur. » Origenes agens de sollicitudine auditorum in retinendo verbo Dei, sic eos adhortatur: « Volo, inquit, eos admonere religionis vestræ exemplis. Nostis, qui divinis mysteriis interesse consuevistis, quomodo cum suscipitis corpus Domini, cum omni cautela et veneratione servatis, ne ex eo parum quid decidat, ne consecrati muneris aliquid delabatur: reos enim vos creditis si quid inde per negligentiam decidat. Quod si circa corpus ejus conservandum tanta utimini cautela, et merito utimini: quomodo putatis minoris esse piaculi verbum Dei neglexisse, quam corpus ejus (d)? » S. Cyprianus de lapsis accedentibus ad Eucharistiam, quin prius debita functi essent penitentia, scribit: « Vis infertur corpori ejus et sanguini; et plus modo in Dominum manibus atque ore delinquant, quam cum Dominum negaverunt (e). »

Res nimis prolixa esset, singillatim ceterorum Patrum, Athanasii, Cyrilli Hierosolym., utriusque Gregorii, Basilii, Ambrosii, Hieronymi, Jo. Chrysostomi, Augustini etc. recensere testimonia. Hoc insuper perinde foret, ac actum agere, cum ea vulgatissima sint. Juvet propterea velut in synopticam tabulam Patrum doctrinam redigere, quæ non solum simplicem assertionem, sed argumenta exhibent, quibus catholica veritas adstruitur, et sola figura aut efficacia a sacramentariis excoitata exploditur. Hæc porro ad decem præcipua capita revocantur. 1. Est eorum patrum, qui expressè excludunt solam figu-

(a) Cap. XVIII. n. 4. ed. Mass.

(b) Ibid. n. 5.

(c) Cf. dis. III. Massueti adv. Grabium.

(d) Hom. XIII. in Exod. Aliud testimonium cf. Hom. VII. in Levit. Quod vero afferri solet ex hom. V. in diversos eruditorum iudicio spurium est.

(e) Lib. de lapsis. edit. Maur. p. 186. alia ejusdem non minus luculenta testimonia pro veritate realis Christi presentia in euchar. Cf. editorum præf. § XIII.

ram; ita Ambrosius, Epiphanius, Euthymius, Jo. Damascenus, Theophylactus etc. 2. Eorum est, qui decant, Christum in hoc sacramento non solum fide, sed re ipsa nobis conjungi et commisceri, neque solum per voluntatum concordiam, sed etiam per corporis sui contactum nobis copulari; ita Jo. Chrysost., Hilarius, Cyrillus Hieros. et Alexandrinus etc. 3. Qui extollunt charitatem Christi ex eo quod nec pastores oves suas, nec matres filios suos carnibus propriis alunt ut ipse carne ac sanguine suo nos pascit; ita s. Jo. Chrysost., Augustinus. 4. Qui rationem reddunt, ob quam Christus voluit sub speciebus panis et vini, et non in propria specie nobiscum manere, et corpus suum manducandum nobis ac sanguinem bibendum dare, scilicet ut fides probaretur et exerceretur, et ut sine horrore caro et sanguis ejus sumeretur; ita ss. Ambrosius, Augustinus, Cyrillus, Damascenus, etc. 5. Qui affirmant, grande in hoc sacramento intervenire miraculum et divinæ omnipotentia opus; ita Justinus, Ambrosius, Chrysostomus. 6. Qui profitentur, hoc sacramentum perfici per veram conversionem panis in corpus, vel panem fieri corpus, vel ex pane fieri vel creari corpus Christi; et ad persuadendam hanc conversionem utuntur exemplis creationis, et conversionis aquæ in vinum, etc. 7. Qui laborant, ut persuadeant fidelibus, in hoc mysterio non esse credendum sensibus, sed verbis Christi; et hunc articulum proponunt ut creditu difficillimum, et ideo Christi auctoritatem et omnipotentiam extollunt; ita Jo. Chrysostomus, uterque Cyrillus etc. 8. Qui ex veritate hujus mysterii alia nostræ religionis mysteria confirmant; ita ss. Irenæus, Chrysostomus, Leo M., Hilarius. 9. Qui disserunt de sacrificio incremto N. L. in quo non solum panem et vinum prout exhibent passionem Christi, sed ipsum Corpus et Sanguinem Christi offerri, et incremto immolari docent, ac fideles participes inde fieri affirmant ejusdem corporis, quod a Verbo susceptum est in utero Virginis, et ex ea natum jacuit in præsepio, occisum est in cruce, ac post resurrectionem in celum assumptum est; ita Ignatius M., Cyrillus Hieros. et Alexandrinus, Chrysostomus. 10. Demum eorum, qui utuntur epithetis, quæ de figura tantum corporis Christi inepte et ridicule adhiberentur; ut dum hoc mysterium vocant *terribile, horrendum, adorandum, panem vivum, inconsumptibilem cibum, sanctum et incorruptibilem, quem cum homo sumit Dominus ad ipsum ingreditur*; ut Ambrosius, Cyrillus, Augustinus (a) etc. Jam vero nunc sciscitamus ab adver-

(a) Horum singula testimonia profert, evolvit, et ab adversariorum technis defendit Bellarminus toto libro II. de Eucharistia, quem et. una cum vindictis Viti Ebermanni. Idipsa copiose præstitit card. du Perron in op. cit. *Traité du saint Sacrement de l'Eucharistie*. Contra Albertinum vero, qui impugnavit opus card. Perronii et adversus Claudium id ipsum præstitit auctor *Perpetuitatis fidei*, qui et ipse in quasdam classes Patrum testimonia redegit tom. II. lib. IV. V. VI. VII.

sariis, num hæc ulla ratione nudo signo aut figuræ aptari possint? Ergo aut Patribus omnibus valedicendum, prout prudentiori consilio nunc demum recentiores Protestantæ facere ad tuendam causam suam, aut victoria catholicæ veritati est ab ipsis omnino adscribenda.

II. Liturgiæ omnes, quæ ante sec. XVI. edite sunt, uti scribit Le-Brun, in eo conveniunt, ut adstruant realem Christi præsentiam (a). Has inter ceteros proferunt et illustrent præter Le Brun, cardin. Bona (b), auctor perpetuitatis fidei (c), card. Thomasius (d) Renaudotius (e) Assemanus (f), Mabillonius (g), Muratorius (h). Jam vero in his liturgiis, nulla excepta, rogatur Deus, ut panem per Spiritum S. *transmutet, transferat, convertat in corpus, aut faciat corpus Jesu Christi proprium*, quod pro nobis crucifixum est; et vinum pariter transmutet etc. in sanguinem, qui pro nobis effusus est (i). Seu simpliciter, ut in liturgia romana eaque antiquissima, (j) « Ut nobis corpus et sanguis fiat D. N. J. C. » Argumen-

(a) *Explication de la Messe*. Paris 1741. tom. III. diss. XII. art. V.

(b) *Rerum liturgicarum* lib. I. cap. VIII. seqq.

(c) Tom. III. liv. huitième.

(d) *Opp.* tom. I. par. I. *De liturgia et psalmodia antiqua*. Romæ 1741.

(e) *Liturgiarum orientalium collectio*. Paris. 1746.

(f) *Codex liturgicus ecclesie universæ*. Romæ. 1749.

(g) *De liturgia gallicana*. Paris. 1685.

(h) *Liturgia Romana vetus*. Venet. 1748.

(i) Innumera prope congeri possent testimonia ex liturgiis antiquis, quæ catholicum dogma de reali Christi presentia clare adeo adstruunt, ut cæcus sit oporteat, qui id non videat. Exempli causa, ne longiores simus, unum vel alterum proferemus. In liturgia coptica, s. Basilii nomine inscripta, legitur: « *Transfer eos (panem et calicem) ita ut panis quidem hic fiat corpus tuum sanctum, et hoc mistum in hoc calice sanguis tuus pretiosus, ut sint nobis in præsidium etc.* » Et in liturgia græca Alexandrina s. Basilii et s. Gregorii: « *Tu Domine voce tua commuta hæc, quæ sunt proposita (scilicet panem et vinum). Tu coram nobis positus, perfice nobis hoc ministerium plenum mysteriis, mitte super nos gratiam Spiritus Sancti, qui sanctificet, et transferat hæc dona proposita in corpus et sanguinem salutis nostræ, et hunc quidem panem facias corpus tuum sanctum etc. et rursus hunc calicem sanguinem pretiosum testamenti tui novi etc.* » In Missali Gothico, seu Gallicano perantiquo, sic legitur in Missa de Epiphania: « *Ut qui tunc aquas in vina mutavit, nunc in sanguinem suum oblationum vina convertat.* » Et in Missa Dominicali sic habetur in oratione secreta: « *Precamur mente devota te, Majestas æterna: ut operante virtute, panem mutatum in carnem, poculum versum in sanguinem, illum sumamus in calice, qui de te fluxit in cruce ex latere.* » Post orationem vero dominicam prosequitur sacerdos: « *Libera nos a malo, Christe Jesu, corpus tuum pro nobis crucifixum edimus, et sanguinem sanctum tuum pro nobis effusum bibimus.* » Surgat nunc Calvinus cum omnibus Calvinianis suis, ac eludat hæc testimonia, et interpretetur de figura et symbolo Corporis et Sanguinis Christi. Surgat Lutherus cum suis Lutheranis et inveniat panem et vinum cum substantia Corporis et Sanguinis Domini. Porro, ut dicebam, innumera prope sunt ejusmodi documenta, quæ diversis verbis idem dogma adstruunt. Cf. AA. cit.

(j) Cf. Muratorium op. cit. Diss. *De origine liturgicæ* cap. II.

tum autem quod ex liturgiarum consensu eruitur, est plane ineluctabile; etenim præterquam quod illæ ab apostolica traditione, saltem quoad rei substantiam, ad nos pervenerunt (a), et agitur in his de cultu publico, et fides patet non unius aut alterius privati doctoris, sed ipsius Ecclesiæ. Accedit usus antiquissimus et universalis, qui per plura secula in Ecclesia viguit, ut sacerdos administraturus eucharistiam diceret, hostiam ostendens: *corpus Christi*, et unusquisque responderet, *amen*, id est, *verum est, ita est* (b). Merito propterea Grotius in voto pro pace contra Rivetum « Consensus, inquit, liturgiarum per omnia loca et tempora in precibus illis, ut Deus dona per Spiritum Sanctum sanctificet, eaque faciat corpus et sanguinem Christi, me dubitare non sinit, venire hoc a prima apostolorum institutione (c). »

III. Sectæ omnes, eæque antiquissimæ, vel a primis christiani nominis seculis ab Ecclesia Catholica separatæ, eujusmodi sunt Marcosiani, plures Gnosticorum familiæ (d), deinceps Nestoriani, Eutychiani, Armeni, Syri jacobite, Græci schismatici etc. uno ore hunc fidei articulum cum ecclesia romana profitentur, ut constat ex actis authenticis, publicis confessionibus, liturgiis, quæ adhuc supersunt (e).

IV. Demum calumniæ ipsæ et exprobrationes ethnicorum adversus christianos, id ipsum ostendunt. Eo enim spectant, quæ de epulis thyrsteis, infanticidiis, anthropophagia, penes ethnicos divulgata erant, utpote ex confusa notitia mysteriorum nostrorum exorta. Dixi confusa, siquidem christiani tanta sedulitate mysterium eucharisticum ethnicis occultabant, ut mori potius, quam secretum prodere mallet (f). Quis porro sibi persuadeat, etiam cum vitæ discrimine voluisse

(a) Ibid. cap. I.

(b) Origo hujus usus, respondendi *amen* aut post consecrationem, aut ante communionem, repeti debet ex hæresi Docetarum, qui cum veram carnem in Christo non agnoscerent, nec proinde in Eucharistia, Ecclesia constituit, ut a fidelibus responderetur *amen* ad profitendam veram carnem Christi in hoc sacramento. Cf. quæ etiam de hac voce scribit Moore. op. cit. ch. XX. p. 118. seq.

(c) *Opp.* tom. IV. p. 670. Grotio alios adjecit Th. Moore op. cit. recentiores Protestantæ, qui id ipsum fatentur, nempe Clarke, Wake, Bull. etc. Cf. cap. XVII.

(d) Cf. Massuetum diss. I. in opp. s. Irenæi, art. II. § VI. et diss. III. art. VII. n. 76. seqq.

(e) Cf. AA. superius cit. qui scripserunt de re liturgica.

(f) Summa prudentia enitit in responsione, quam pagani dedit s. Blandina. Pagani enim a nonnullis servis catechumenis acceperant, re ipsa christianos vesci carne et sanguine humano in suis mysteriis, quare magis exarsit furor populi in christianos. Judices voluerunt tormentorum vi adigere Sanctum, et Blandinam ad hoc patefaciendum, ast Blandina respondit: « *Qui fieri posset, ut infantes comederent, quibus ne sanguinem quidem animantium degustare licet?* » En ex parte a servis patefactum mysterium eucharistiæ pagani, et rursus occultatum ex Blandinæ prudentia, quæ negavit quidem flagitium christianis impactum, sed occultavit, quod secreto arcano debebat custodiri. Cf. Acta MM. sincera Ruinarum, ed. Veron. 1754. pag. 51. seqq.

christianos ethnicis subtrahere cognitionem eucharistici mysterii, si in hoc ipsi non agnovissent cum Protestantibus, nisi nudum *symbolum*, *typum*, aut *figuram*? Quanam ratione se gererent Protestantes et Rationalistæ, si in crimen, et vitæ periculum hæc de causa vocarentur? Attamen cum olim rumor illorum criminum, non semel furorem popularem in christianos excitasset, unde mota fuerit sævissima persecutio tanquam in homines impios, infanticidas, et anthropophagos, qui carnibus infantis prius in clanculariis cœtibus occisi vescerentur, et sanguinem potandum adstantibus distribuerent: christiani qui tacentes supplicii atrocissimis objiciebantur insanum ejusmodi furorem cohonestare quodammodo videbantur. Si duo hæc simul conferantur, calumniæ scilicet ethnicorum, et altum ac eloquens christianorum silentium ne mysterium proderent, aliud exurgit de fide prisæ ecclesiæ circa realem Christi præsentiam in eucharistia ineluctabile prorsus argumentum (a).

Ad hæc accedit argumentum, quod petitur ex præscriptione. Fatentibus enim Protestantibus, cum sec. XVI. Zwinglius et Calvinus *sacrorum emendatores* exorti sunt, Ecclesia universa credebatur realem Christi præsentiam. Porro unanimis hæc omnium christiani nominis gentium fides, in tot dissitis orbis plagis degentium, ex sola apostolica doctrina originem habere potuit. Quævis enim alia hujus consensus causa assignetur, inepta est et absurda. Fingere, ut adversarii solent, quod unus Paschasius Radbertus fidei immutationem in ecclesiam intulerit: aut quod sensim sine sensu, nemine advertente, hæc mutatio irreperit, totumque Orientem, et Occidentem pervaserit, vere est camelum deglutire (b).

(a) Cf. Moore *Voyages*, etc. chap. XIV. p. 74. seqq. ed. cit. qui præclare hoc argumentum evolvit.

(b) Cf. *Perpét. de la foi*. Liv. IX. Admirabilis sane est Protestantium agendi ratio. Vidimus Hospinianum fateri, Patres sibi suisque omnino adversari, cum conspirent in admittenda reali Christi præsentia in Eucharistia. Zwinglius pariter professus est in lib. *De vera et falsa religione*: « Tempore sancti Augustini opinionem de carne corporali jam victricem fuisse. » Græbius in annotationibus ad lib. V. Irenæi cap. II. edit. Oxon. p. 599. adstruit jam a tempore concilii Nicæni tum realem Christi præsentiam, tum etiam transsubstantiationem agnitam et admissam fuisse, præsertim a Cyrillo Hieros. Gregorio Nysseno, Joanne Damasceno, aliisque fortasse pluribus patribus propugnata esse. Cf. Massuetum diss. III. n. 97. Tamen occinere non desinunt, a Paschasio Radberto primum in Ecclesiam an. 818. inductum fuisse dogma de reali præsentia; ita ut in tanta monumentorum et criticæ luce Wegscheider § 174. adhuc scribere non erubuerit: « At IX. tandem seculo, Paschasio Radberto auctore doctrina de præsentia physica, scilicet de substantia panis et vini per consecrationem in substantiam corporis et Sanguinis Christi vere mutata, proposita ac divulgata est. » Tanta est hæreticorum perversitas voluntatis!

Ceterum cf. egregiam dissert. Jo. Mabillonii *De controversiis Eucharisticis seculi noni*, quæ extat in *Thesaur. theol.* Zachariæ. tom. X. p. 864. seqq. ubi et illud conficit Mabillonius § IV. quod controversia, quæ extitit inter Paschasium et ejus impugnatores, fuerit lis de verbis, Paschasius enim affirmaverat carnem Christi, quæ est in eucharistia, eandem esse ac

Si argumenta hæc singula ad propositam a nobis veritatem adstruendam vim tantam habent, ut iis conscientia resistere nequeat, quid non efficiant simul congesta? Dolendum nobis sane infelicitatis humanæ est documentum quod præbent adversarii, dum, ut verbis cl. Muratorii utar, cernimus viros, sacris litteris impensam operam dantes, in magni momenti rebus, et e quibus æterna salus aut damnatio pendet, quam quisque opinionem falsam atque absurdam a pueritia et schola semel imbibierit, eam mordicus deinde et pervicacissime tueri, atque omnia tentare, ne victus det unquam manus, vel in rebus luce patenti circumfusis. Exorandus est in primis Deus, ut sincerum pacatumque animum et mentem, unius veritatis et pacis avidam, fratribus nostris, ab unitate ecclesiæ sejunctis, impertiatur (a).

DIFFICULTATES.

Cum fere omnes Protestantium difficultates ex nonnullarum vocum ambiguitate, quibus veteres interdum usi sunt, enascantur; operæ pretium duximus, eas voces ad quasdam classes revocare, ut faciliori ratione, omni æquivocatione sublata, prædictis difficultatibus occurrere possimus. Ac. I. quidem, Patres eucharistiam appellant *figuram* ratione specierum, ratione corporis mystici Jesu Christi, quod est Ecclesia; ratione corporis Christi in cœlo, ubi speciebus sacramentalibus non tegitur; interdum etiam ratione realitatis corporis, quod per figuram exteriorem exhibetur; non igitur eucharistia figura nuncupatur ad ejusdem realitatis corporis Christi exclusionem: id ipsum dicatur de appellatione *signi*, nempe sui ipsius, gratiæ, etc. 2. Vocant *panem*, quia est panis animæ, quia est ex pane, quia præ se fert species panis; non quod consueverint in ea manere substantiam panis. 3. *Typum* eodem sensu eucharistiam dixerunt, quo vocant figuram, imaginem et signum; quia Christus in ea sub alienis speciebus latet: quatenus vero *typus* sumitur pro signo rei absentis, nec est conjunctus cum re quam significat, negarunt Patres eucharistiam vocari posse *typum* aut *symbolum*, *figuram* aut *imaginem*. 4. Sic cum vox *antitypon* plura ac diversa significet, ut *symbolum* rei presentis ac latentis, adimplementum typi jam præteriti, *typum* etiam aut figuram alterius rei interioris aut etiam future, semper tamen cum realitate conjuncti, Patres hæc multiplici significatione vocarunt passim eucharistiam *antitypum* aut *antitypa*. Prout vero *antitypum* significat signum vacuum rei absentis, insciantur Patres, posse eucharistiam dici *antitypum* aut *anti-*

illam, quæ nata est ex B. Virgine, alii autem negabant, et contendebant, eam locutionem adhibendam esse cum distinctione, ita ut debuisset dici, eandem carnem *naturaliter*, diversam *specialiter*, seu relate ad species panis et vini sub quibus latet caro Christi in eucharistia. Ex hac ipsa controversia cognoscimus sec. IX. penes omnes obtinuisse fidem de reali Christi præsentia in Sacramento.

(a) Diss. de rebus liturgicis cap. VIII. ubi detegit malam Binghami fidem.

typa (a). Habito porro respectu diversæ istius significationis, conciliantur, quæ invicem sibi opponi videntur Patrum dictiones. Nam Christi corpus in eucharistia, quatenus complet figuram eucharistiæ, quæ in V. T. præcesserunt, est *antitypum*; quatenus in se continet figuram ejusdem Christi in cœlo regnantis, eucharistia fit *typus*, sed plenus non autem vacuum rei absentis. 5. Interdum Patres negant, *sacramentum* esse corpus et sanguinem Domini, sed nomen sacramenti stricto sensu accipiunt, prout species sensibiles sunt signum, *typus* aut *symbolum* rei latentis, nempe ipsius corporis et sanguinis. Sane species sacramentales, non sunt ipsum Domini corpus aut sanguis. 6. Dicitur a Patribus eucharistia *spiritualiter* manducanda, at in oppositione ad manducationem cruentam, epharnaiticam, quia animam nutrit; ac etiam pro eo quod est *invisibiliter*, quia cum fide et devotione sumi debet. 7. Seculo IX. alii negarunt idem in eucharistia adesse Christi corpus, quod natum est ex B. V., passum et crucifixum; aliis autem idem affirmantibus, Jam vero dissidium non erat de substantia, sed de *statu et effectibus* corporis Christi. 8. Demum interdum nonnulli Patres tria distinguunt in eucharistia, speciem nempe externam sensibus subjectam; substantiam intus latentem, et solo fidei intuitu aspectabilem, atque mysticam quandam sacramenti significationem; hæc, inquam, distinguunt negant partem illam externam seu visibilem esse corpus, quod Christus nobis edendum dedit; internam præterea sacramenti naturam fidelibus satis notam, non nisi leviter et quasi obiter attingunt, ut mysticas et allegoricas significationes consecutur (b). Hæc si præ oculis habeantur, facile erit per eorum applicationem disjicere, quæ ab adversariis contra catholicum dogma proferuntur. Itaque.

I. Obj. 1. Patres apostolici nihil aperte de reali Christi præsentia scriptis tradiderunt; 2. alioquin philosophi ethnici perinde ac cetera dogmata, sic et istud, imo istud præcipue impugnant, aut christianis saltem objecissent; quod tamen minime præsterunt. Patres vero posteriores ita de eucharistia

(a) Ut hæc clariora evadant, juvat exponere, quid literaliter sensu sint *typus* et *antitypum*; sic enim sensus figuratus seu metaphoricus, illis vocibus expressus, faciliori ratione intelligitur. *Typus* itaque proprie est instrumentum quodecumque obsignans, sic litteræ metallica sunt *typi*, *antitypon* est figura per *typum* obsignata. Istud porro *antitypon* potest iterum fieri *typus* respectu alterius, ut patet ex lithographia, in qua littera seu figura, in lapide per *typum* expressa fit *typus* respectu papyri, in quo eadem figura rursus imprimitur. Hæc transferendo ad sensum figuratum in argumento, de quo disserimus, eucharistiæ *typi* fuerunt figuræ et symbola hujus sacramenti, quæ in V. T. præcesserunt e. g. Manna in deserto, agnus paschalis etc. respectu harum figurarum eucharistia est *antitypum*. Rursus species eucharistiæ sunt *typus* et *symbolum* rei presentis, at latentis, nempe Christi corporis; et *typus* rei future et absentis, nempe gloriæ future, cujus ipsa pignus in se continet; quo sensu eucharistia ex *antitypo* fit *typus*.

(b) Hujus agendi rationis exempla potissimum præbent, ut inferius videbimus, Origenes et s. Augustinus.

loquuntur, ut evidenter supponant, illam non nisi mystice seu typice et symbolice vocari corpus et sanguinem Christi. Etenim s. Irenæus lib. IV. cont. hæres. scribit: « Carnem nostram ali corpore et sanguine Christi (a) »; et 4. rursus eucharistiam « duabus rebus consistere terrena (pane scilicet et vino) et caelesti (id est caelesti gratia) (b). » 5. Origenes vero, præterquam quod vocat Christi corpus in eucharistia *typicum* et *symbolicum* (c), 6. negat panem eucharisticum, comedentem ex se sanctum efficere (d), aut utilem esse, nisi pro suscipientis fide (e); 7. tum affirmat, quod nisi *spiritualiter* accipiatur illud dictum: « Nisi manducaveritis, etc. » littera occidat (f); 8. scribens vero adversus Celsum asserit, oratione panes fieri « quoddam corpus sanctum (g) », non igitur absolute; 9. sic hom. XXXII. in Jo. addit, *offulam*, quam Christus Judæ porrexit, ejusdem generis esse, ac ea, quam dedit apostolis dicens: *accipite, comedite, etc.* (h). 10. Sed palmaris est Origenis locus in Comment. super Matth. ubi hæc luculenter scribit: « Non enim panem illum visibilem, quem tenebat in manibus, corpus suum dicebat Deus Verbum, sed verbum, in cuius mysterio fuerat panis ille frangendus. Nec potum illum visibilem sanguinem suum dicebat, sed verbum, in cuius mysterio potus ille fuerat effundendus. Nam corpus Dei Verbi, aut sanguis, quid aliud esse potest, nisi verbum, quod nutrit, et verbum, quod lætificat cor (i)? » Quare recte omnino Ionomachi in concilio Cyno. vocarunt eucharistiam « *imaginem* vivifici corporis, quæ pretiose ac honorabiliter fit (j). » Ergo.

R. Ad 1. N. Etenim luculentissimum est testimonium, quod ex s. Ignatio attolimus, cui non pauca alia non minus clara pro reali Christi præsentia ex eodem s. Martyre adjici possent. Quod si ceteri Patres apostolici parcius scripserunt de hoc mysterio, ideo est, aut quia nulla illis se præbuit occasio, aut quia morem gesserunt receptæ jamdiu arcani disciplinæ (k). Ceterum plura monumenta illius ætatis deperditæ legemus.

Ad 2. D. Si novissent, C. secus Tr. Porro ethnico non nisi confusam de eucharistia notionem habuisse, constat ex vagis calumniis quas superius recensuimus. Juliani autem apostate opera non omnia ad nos pervenerunt; ejus insuper impugnator s. Cyrillus Alex. silentio pressit; quæ spectant ad eucharistiam ex prudenti œconomia. Etenim « plurima, inquit, de

(a) Cap. XVIII. n. 5. ed. Mass.

(b) Ibid.

(c) Tom. XI. in Matth. in cap. XV. ed. Maur. p. 500: « Et hæc quidem de typo et symbolico corpore. »

(d) Ibid. p. 499.

(e) Ibid.

(f) Ibid.

(g) Lib. VIII n. 33.

(h) n. 16.

(i) Commentar. Series in Matth. n. 85.

(j) Apud Harduin. *acta concil.* tom. IV. col. 367.

(k) Cf. Moore *Voyages*, etc. l. c.

his alia et vera dicerem... nisi profanorum aures metuerem (a).

Ad 3. D. In ordine ad futuram resurrectionem, C. per panis et vini substantiam N. Ut patet ex orationis serie, atque ex scopo s. martyris, qui, ut vidimus, ex eucharistia intendit ostendere veritatem futuræ corporum nostrorum resurrectionis adversus Gnosticos (b).

Ad 4. D. Affirmat s. Irenæus eucharistiam consistere duabus rebus, terrena et cælesti, id est, divina et humana natura, quæ quidem humana natura de terra est et de Virgine assumpta, C. in sensu adversariorum N. Nam scopus s. Patris est adstruere veritatem carnis Christi adversus Docetas (c).

Ad 5. D. Vocat Origenes corpus Christi in eucharistia typicum et symbolicum ratione sacramenti seu specierum, C. ratione rei contentæ N.

Ad 6. D. Id est, negat eucharistiam ex se efficere sanctum comedentem, aut utilem esse nisi pro suscipientis fide, ad evincendum, non sufficere materiam eucharistiæ perceptionem ad hominem sanctificandum, sed præterea requiri internas animi dispositiones, C. ad excludendam realem Christi præsentiam ab eucharistia N. (d).

Ad 7. D. *Spiritualiter*, id est, sacramentaliter per oppositionem ad comestionem cruentam et carnalem, C. Per solam fidem N.

Ad 8. N. Nec enim ibi loquitur Origenes de eucharistia, sed de cibis seu oblationibus, quæ per benedictionem sanctificantur; ut ostendit Huetius, et fatetur ipsemet Albertinus.

Ad 9. D. Eiusdem generis quoad aliqua, seu quoad effectum et vim juvandi aut nocendi pro sumentis habitu, de quo hic disserit Origenes, C. quoad omnia, seu quoad naturam offulæ illius et panis eucharistici Tr. vel N. Dixi *Transeat*, cum nondum exploratum sit, num Origenes non censuerit, prout tenent Cyrillus et Anastasius Sinaita, offulam illam fuisse panem ipsum eucharisticum Judæ porrectum et in hac hypotesi omnis evanescit difficultas. Si quis contendat Origenem voluisse, quod offula Judæ data diversa fuerit a pane eucharistico, tunc dicimus juxta ipsius scopum, dictam ab eo fuisse ejusdem generis offulam cum pane eucharistico quoad vim et efficientiam (intra limites tamen suos) juvandi aut nocendi juxta suscipientis dispositionem (e).

(a) Lib. VII. opp. edit. Paris. 1658. tom. VI. pag. 249.

(b) Cf. Massuetum diss. III. n. 85. Sane sensum s. martyris declarat integer ejus textus, qui sic se habet l. c. « Quomodo autem, inquit, rursus dicunt (hæretici) carnem in corruptionem devenire et non percipere vitam, quæ corpore Domini et sanguine alitur? »

(c) Cf. Mass. ibid. n. 84. seqq. ubi Grabium egregie refellit.

(d) Cf. Huetium *Origenianorum* lib. II. quæst. XIV. n. 2. seqq. ubi hæc omnia Origenis loca discutit adversus Albertinum.

(e) Cf. ibid. p. 180. et Nat. Alex. Diss. XVI. in sec. III. art. IV. « Utrum Origenes de eucharistiæ sacramento recte senserit, » recteque Origenem circa fidei nostræ articulum sensisse ostendit.

Ad 10. N. Nam inficiatur solum Origenes *visibilem* panem, et *visibilem* potum, seu species sacramentales, esse corpus et sanguinem Dei Verbi incarnati. Dum vero dicit verbum quod nutrit, et verbum quod ketificat, esse Christi doctrinam, supposita veritate sacramenti, deflectit ad allegoricam seu symbolicam expositionem ejusdem mysterii prout facere consueverat. Etenim ibidem jam dixerat: « Panis iste, quem Deus Verbum corpus suum esse fatetur, verbum est nutritorium animarum... et potus iste, quem Deus Verbum sanguinem suum fatetur, verbum est potans et inebrians etc. » Sic alium sensum præter allegoricam de verbo Dei agnovisse Origenem liquet ex homil. XVI. in Num. « Bibere dicimur, inquit, sanguinem Christi, non solum sacramentorum ritu, sed et cum sermones ejus recipimus, in quibus vita consistit (a). »

Ad 11. D. Ieonomachi vocarunt eucharistiam imaginem plenam, ideoque adorandam cultu latriæ, juxta ipsorum scopum, C. vacuum N. Vocabant enim hæretici illi eucharistiam imaginem corporis Christi, habita ratione incarnationis, in qua Verbum corpus habuit in propria specie, dum in eucharistia latet sub specie aliena. Exinde concludebant hanc solam imaginem esse adorandam cultu latriæ, quem solum admitterebant respuentes cultum relativum Catholicorum. Ex quo patet, ipsos veritatem corporis Christi in eucharistia agnovisse, alioquin cultum latriæ minime admisissent. Attamen graviter vapulant a concilio Nicæno II. quod præter receptum loquendi usum vocaverint eucharistiam *imaginem*, quamvis plenam et non vacuum (b).

H. Obj. Saltem negari nequit, Patres latinos realem Christi præsentiam in eucharistia non agnovisse. Tertullianus enim scribit Christum non reprobasse panem, quo ipsum corpus suum *repræsentat* (c). Qua vero ratione id præstiterit 2. ipsemet exponit dicens Christum panem appellasse *corpus suum*, ut intelligeremus « corporis sui figuram pani dedisse (d) » et clarius adhuc: « Acceptum panem et distributum discipulis

(a) Cf. de hoc testimonio Origenis Maurin. editorum opp. t. III. p. 898. Siquidem ipse omnium primus ex duobus mss. vulgavit. Ad sinceram porro Origenis sententiam vindicandam inter cetera observat, quod Origenes de mystica sacramenti significatione per totum articulum disserit, verba institutionis eucharistiæ allegorice interpretando de verbo Dei, quod instar cujusdam panis et potus cælestis nutrit et lætificat, potat et inebriat præclare corda viventium. S. Augustinus serm. 272. *ad infantes* eodem fere modo, quo hic Origenes, disserit de altaris sacramento, cum hoc tamen discrimine, quod s. Augustinus symbolicam mysterii eucharistici significationem ad unitatem fidelium in uno eodemque Christi corpore mystico, Adamantius vero ad verbum Dei deflectat. Uterque ipsam sacramenti naturam, fidelibus satis notam, leviter et quasi in transitu attingit, unice attentus ad mysticas rationes apericendas. Ita D. De la Rue.

(b) Cf. Nat. Alex. Diss. IV. in sec. VIII. « De fide Ieonomachorum circa eucharistiam ».

(c) Lib. I. cont. Marcion. c. XIV.

(d) Ibid. Lib. III. c. XIX.

corpus suum illum fecit, hoc est corpus meum dicendo, id est figura *corporis mei* (a). 5. Eadem ratione loquitur s. Hieronymus, qui in cap. XXVI. Matth. et ipse affirmat Christum *repræsentasse* corpus et sanguinem suum (b), et proinde in cap. LXVI. Isai. aperte negat, ab impiis recipi corpus et sanguinem Christi, dicens: « Nec comedunt carnem Jesu, nec bibunt sanguinem ejus, de quo ipso loquitur: Qui comedunt carnem meam et bibunt sanguinem meum habent vitam æternam (c). Ergo. »

R. N. A. Ad 1. prob. D. *Repræsentat*, id est præsens corpus suum efficit, seu præsens exhibet, C. imaginem tantum refert N. Familiarem porro fuisse Tertulliano vocem istam in sensu exposito, evidenter patefaciunt loca, quæ ex eo congressit Pamelius; sic e. g. lib. de *Resur. carnis* c. XVII. scribit « Carnem etiam ideo *repræsentandam* esse judicio » id est, *præsentem esse sistendam*; et lib. IV. cont. Marc. c. XXII. ait, quod Deus « *Repræsentans* eum » nempe Christum in monte Thabor, dixit: *Hic est Filius meus*, et alibi passim (d).

Ad 2. D. Ad evincendum contra Marcionem Christi corpus non fuisse phantasticum, utpote quod sub specie panis delitescere potuerit, C. ad significandum, meram corporis sui effigiem Christum in Sacramento reliquisse N. Hoc enim fuisset contra Tertulliani scopum; etenim ipse ex dogmate, quod adhuc retinebat Marcion de eucharistia, vult ostendere veritatem corporis Christi, prout pariter præstitit, ut vidimus, s. Irenæus disputans adversus Docetas, qui eodem errore laborabant. Itaque *figuræ* nomine intelligit Tertullianus id, quod substantiam aliquam exterioribus signis circumscibat: unde ait: « Vacua res, quæ est phantasma, figuram capere non posset » cum solum corpus solidum sub figura latere queat. Quare Christi verbis hunc sensum assignat, *Hoc est corpus meum*, id est, figura, quæ corpus meum circumscibat, et sacramentum, quo mei corporis substantiam continetur. Ex his duplici ratione catholicam veritatem confirmare possumus. Constat enim, Tertulliano auctore, 1. verum Christi corpus in eucharistia nobis donari; siquidem in hoc sacramento figuram accipere non posset, si res vacua et phantasma esset; 2. nihil panis superesse præter speciem sive figuram; ex Marcionis enim sententia sequeretur, figuram vacuum sub vacua figura delitescere: quod quidem numquam observasset Tertullianus, si panis substantiam cum ipsa figura et specie superesse sensisset (e).

Ad 3. Responsio patet ex dictis; eo magis, quod verbum *repræsentare* significet proprie *rem præsentem facere*, ut ex lexicis patet, etsi Doctor ibi opponat veritatem corporis et sanguinis Domini figuris hujus

(a) Ibid. l. IV. c. XL

(b) In vv. 26. 27. 28. edit. Vallars.

(c) In v. 47. in fine.

(d) Cf. Pamel. not. 112. in lib. de Resurr. carnis.

(e) Cf. Maran. in Praefat. Opp. s. Justinii M. P. II. cap. IX. n. 6.

PERRONE. II.

sacramenti, quæ præcesserunt in V. T. (a).

In altero textu loquitur de ethnicis, qui carnis voluptatibus capti Ecclesiam non ingrediuntur, in qua soli fideles de eucharistia cum fructu participant.

I. Inst. s. Augustinus non poterat clarioribus verbis Catholicorum figmentam evertere. Nam 1. præterquam quod passim eucharistiam vocat *panem, figuram, signum* corporis Christi, 2. ep. XCVIII. ad Bonifacium scribit, quod « *Secundum quemdam modum* sacramentum corporis Christi corpus Christi est (b); » et 3. in serm. ad infantes explicans quid significetur per corpus Christi in eucharistia ait: « Corpus ergo Christi, si vis intelligere, Apostolum audi dicentem fidelibus: *vos estis corpus Christi, et membra*. Si ergo vos estis corpus Christi et membra, mysterium vestrum in mensa dominica positum est (c). » 4. Hinc celebris illa s. Doctoris regula tradita lib. III. de Doct. christiana c. XVI. ad distinguendum sensum figuratum a litterali: « Si præceptiva locutio est, inquit, aut flagitium, aut facinus vetans, aut utilitatem aut beneficentiam jubens, non est figurata. Si autem flagitium aut facinus videtur jubere, aut utilitatem aut beneficentiam vetare, figurata est. *Nisi manducaveritis*, inquit, *carnem filii hominis et sanguinem biberitis, non habebitis vitam in vobis*. Facinus vel flagitium videtur jubere: figura est ergo præcipiens passioni dominicæ communicandum, et suaviter atque utiliter recondendum in memoria, quod pro nobis caro ejus crucifixa et vulnerata sit. » 5. Recte propterea Tract. XXV. in Jo. loquens de manducatione corporis Christi dicebat: « Ut quid paras dentes et ventrem? Crede et manducasti (d); » nam 6. ut subdit Tract. XXVI. « *Crede in eum, hoc est manducare panem vivum, qui credit, manducat* (e). » 7. Demum semper sibi constans s. Doctor lib. Cont. Adimantum c. XII. « Non enim, inquit, Dominus dubitavit dicere: *Hoc est corpus meum*, cum signum daret corporis sui (f), » porro si quis alteri aurum daret, subdit Albertinus, numquid recte de eo diceretur: non dubitavit aurum appellare, quod dabit? Ergo.

R. N. A. Etenim inter ecclesiæ Patres nemo fortasse reperietur, qui de reali Christi præsentia in eucharistia expressius et copiosius disserat quam s. Augustinus. Exponens enim verba Psal. XCVIII: *Adorate scabellum pedum meorum*, hæc nullo modo eludenda scribit: « Anceps factus sum: timeo adorare terram, ne damnet me, qui fecit cælum et terram: rursus timeo non adorare scabellum pedum Domini mei.

(a) En integrum textum ex cit. edit. « Postquam typicum Pascha fuerat impletum, et agni carnes cum apostolis comederat, assumit panem, qui confortat cor hominis et ad verum Paschæ transgreditur sacramentum, ut quomodo in præfiguratione ejus Melchisedec, summi Dei sacerdos, panem et vinum offerens fecerat, ipse quoque in veritate sui corporis et sanguinis repræsentaret. »

(b) n. 9.

(c) Serm. CCLXXII.

(d) n. 12.

(e) n. 1.

(f) n. 5.

(Sept.)